

Рецензія
на дисертацію Чен Ке
**«ВИКОНАВСЬКА ОПЕРОЛОГІЯ: МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕРМІНОЛОГІЯ,
АНАЛІЗ»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань
02 – «Культура і мистецтво» за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»

Дисертація, що обговорюється, безумовно має велику наукову цінність, оскільки це – значний крок у вивченні складного «організму» опери не лише XIX століття (матеріал дослідження «Отелло» Дж. Верді), а й оперного жанру загалом. У цьому плані дисертація Чен Ке вписується в «мейнстрім» вітчизняного та зарубіжного музикознавства останніх десятиліть із його всебічною увагою до жанру опери.

Проблема, що внесена в назву дисертації є вражаюче об'ємною. Теоретико-методологічний підхід, застосований у дисертації, продиктований специфікою предмета дослідження – «методологія та термінологія виконавської оперерології». Подібний напрямок наукового мислення є цілком закономірним, оскільки саме виконавська оперологія пов'язана з інтерпретацією оперної цілісності, що дозволяє професійним співакам збагатити свій виконавський досвіт поєднанням теорії з практикою.

Важливо зауважити, що з темою дисертації Чен Ке перетинаються тією чи іншою мірою дослідження вітчизняно-світового музикознавства, котрі з'явилися порівняно нещодавно (після 2015 року), практично одночасно з початком роботи науковця над даною проблемою. Про це засвідчують публікації О. Рощенко, що пов'язані з міфооперелогією та Ван Лунчання щодо сюжетологічної оперології. Їх дослідження на даному етапі вже встигли виокремитися у нові гілки музикознавства, і це відзначено у тексті роботи.

Наукова новизна дисертації Чен Ке є очевидною. Вона полягає, перш за все, в тому, що запропоновані наукові розробки та аналіз опери Дж. Верді «Отелло» з позицій втілення у ній властивостей методу гри, і дозволяє в

іншому ракурсі зрозуміти «чутливу зону» оперної драматургії. У зв'язку з цим очевидним є також евристичний потенціал та практична значимість представленої дисертації.

Серед чеснот дослідження Чен Ке – актуальність теми та її оригінальність. Структура дисертаційної роботи виважена та підкоряється внутрішньому алгоритму, котрий проявляється в черговості поставлених завдань: від теоретичного обґрунтування виконавської оперології до визначення вокально-тембрової драматургії «Отелло» Дж. Верді.

Оперна творчість великого Майстра, що охоплює понад півстоліття (1839-1893), позначила цілу епоху в розвитку італійського музичного театру. Навіть під час найактивнішого засвоєння інонаціональних, насамперед французьких традицій, Дж. Верді був глибоко національним художником, справжнім *l'italianissimo genio*. Невичерпна спадщині митця й досі залишається не до кінця засвоєними теренами, а тому сьогодні особливо актуальними є пошуки нового кута зору на, здавалося би, добре відомий матеріал. Один з таких напрямків пропонує Чен Ке.

Дисертація складається з двох розгорнутих Розділів. У першому Розділі «Виконавська оперологія у контексті процесів інтеграції і специфікації галузей музикознавства» представлено методологічну систему, застосування котрої сприятиме розвитку виконавської оперології (історичний, системний, типологічний, інтерпретологічний, порівняльний, структурно-функціональний, термінологічний, виконавсько-оперологічний, імагологічний методи дослідження) та категоріальну тріаду: тембр-амплуа, тембр-характер, тембр-образ. На мою думку, питання, котрі розглянуті у Розділі 1, є важливими для сучасного оперного співака, оскільки акт музичного виконавства значною мірою відбиває як авторський задум твору, так і якості особистості артиста, оскільки він «відтворює» композицію відповідно до власних творчих критеріїв, професійного досвіду, природних даних, формуючи, в такий спосіб, інтерпретацію твору. Професійне вокальне виконання неспроможне відбуватися лише «за натхненням», необхідна

серйозна робота зі своїми вокальними даними – робота з перетворення голосу як «матеріалу» у «майстерний інструмент», умовно кажучи, прирівняний до скрипки Страдиварі, на котрому буде грати мислячий виконавець, «філософ-естет». На цьому рівні у вокаліста з'являється і глибоке самопізнання (усвідомлення особистих здібностей, їх специфіки, можливостей) та самотворення (набуття власної творчої індивідуальності, відчуття та розкриття акторського амплуа, наближення до еталона співацького тону).

На особливу увагу заслуговує аналітичний розділ роботи, стосовно проблем музичної інтерпретології (Д. Андросова, О. Маркова, В. Москаленко тощо). Безумовно, позитивним є обізнаність автора щодо актуальних досліджень саме українського музикознавства, зокрема, звернення до праць М. Губаренко-Черкашиної, Л. Кияновської, О. Самойленко, Л. Шаповалової та інших з метою здійснення оригінальних підходів до дефініції категорії тембр-амплуа.

Приємно вражає обізнаність претендента щодо визначення дефініцій тріади: тембр-амплуа, тембр-характер, тембр-образ у наукових інтерпретаціях як українських музикознавців, так і тлумаченнях Аристотеля, Г. В. Ф. Гегеля, В. Гюго. За рахунок теоретичних напрацювань у концепції дисертанта вже відчутний «голос науки», зрідка властивий молодим дослідникам.

Другий Розділ «Гра у вердієвському “Отелло”: аналітичні віртуалії, реалії і актуалії виконавської оперології» вражає, завдяки розумінню оперного твору як відкритого тексту, що дозволяє досліднику сприймати оперу і вердієвських персонажів як «шаховий турнір» з білими та чорними фігурами. Звичайно, провідними темами для «оперних» науковців постають ті, що пов'язані з вивченням шляхів становлення композиторської, і разом з нею виконавської та музикознавчої школи, також з визначенням тих чинників, котрі найбільше зумовлюють національний характер твору. У зв'язку з цим приємно дивує, що претендент обирає культурний досвіт європейської спільноти. І навіть не це (оскільки за останній період часу з'являється ціла низка праць китайських науковців, присвячених «некитайським» темам), а той високий науковий

рівень дисертанта, на якому знаходиться текст його роботи. Зміст Розділу 2 є підтвердженням того, що специфіка оперного співу вимагає від вокаліста не тільки тривалої технічної підготовки, психологічного виховання і регулювання власних емоцій, а й безперервного всебічного та гармонійного розвитку особистості виконавця. Як оперна співачка з великим досвідом, я безумовно підтримую ідеї молодого дослідника, і мене вражає його неординарний підхід до розкриття задуму, закладеного в авторському тексті опери «Отелло».

Підсумки, наведені у загальних Висновках концентрують увагу на суттєвих положеннях дисертації та перспективах подальшої розробки запропонованої теми.

Дослідницькому успіху роботи Чен Ке чимало сприяє достатньо вільне володіння англійською, німецькою мовами і задовільне розуміння італійської – мови творчого мислення композитора і сценічного спілкування героїв аналізованої опери, що надає пропонованому у роботі аналізу додаткової вагомості і органічності. Переконливості аналізованого дослідження сприяє її ґрунтовна методологічна база. Про це засвідчує уведення до роботи масштабного «корпусу» англо-німецько-мовних робіт: з 211 уведених до Списку використаної літератури видань 32 – іншомовні.

Уважне ознайомлення із матеріалами дисертації Чен Ке дає підстави зробити висновок про те, що мета дослідження, котра полягає у «наданні теоретичного обґрунтування виконавської оперології як наукового напрямку у структурі музикознавства і аналітичного репрезентування його дослідницьких можливостей у результаті вивчення вокально-тембрової драматургії “Отелло” Дж. Верді-А. Бойто» досягнута, поставлені завдання успішно вирішені.

Позитивно оцінюючи дослідження Чен Ке, рецензент вважає за доцільне поставити наступні питання:

1. Чим виконавська оперологія вирізняється від традиційного інтерпретологічного напрямку в структурі музикознавства?

2. Чи існують певні прийоми доведення персонажної свідомості співака до рівня вищої категорії «тембр-образ» як «форми розкриття індивідуально-узагальненого інтерпретаційного осмислення оперного персонажу» (с. 103), оскільки перетворення передбачає «зрощування» двох особистісних змістів – виконавця і персонажа чи часткове «витіснення» першого іншим?

Остаточний висновок: після ознайомлення з дисертацією «Виконавська оперологія: методологія, термінологія, аналіз» Чен Ке, представлену на здобуття ступеня доктора філософії і подану до разової ради ХНУМ імені І. П. Котляревського, можливо констатувати, що вона є самостійним, завершеним й оригінальним дослідженням. Його зміст, структура, заявлені актуальність теми, наукова новизна отриманих результатів, теоретико-практичне значення, а також результати, викладені у Висновках, слугують переконливими підставами для визнання праці такою, що відповідає чинним вимогам пп. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Вважаю, що Чен Ке заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 02 – Культура і мистецтво, за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво.

Кандидатка мистецтвознавства,
доцентка кафедри сольного співу
та оперного виконавства
Харківського національного
університету мистецтв імені
І. П. Котляревського

Жаркіх Т. В.